24/11/2020

Η μάχη της Αράχωβας και η ανάσταση της Επανάστασης

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

(18-24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1826)

Γεώργιος Καραϊσκάκης. Νοέμβριος 1826. Γύρω κι απέναντι απ' την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου γίνεται η μεγάλη μάχη, που χαρακτηρίστηκε σαν δεύτερη Επανάσταση της Ρούμελης. Για μια φορά ακόμη πλούσια εξέχεε τη Χάρη του ο Τροπαιοφόρος Γεώργιος, οδηγώντας στην κρίσιμη ώρα τους Έλληνες.

Όντως, η σημασία της μάχης εκείνης ήταν καθοριστική για την έκβαση της Επανάστασης, που μετά την πτώση, του Μεσολογγίου «έπνεε τα λοίσθια» . Ο Σουλτάνος εκμεταλλεύτηκε την πτώση του ηθικού των Ελλήνων και εξαπέλυσε **«φιρμάνι στους Ρωμηούς» να προσκυνήσουν**, να παραδώσουν τα όπλα τους και να πάρουν γενική αμνηστία.

Κρίσιμη η στιγμή, στ’ αλήθεια, για τους τυραννισμένους Ρωμηούς. **Το μέγεθος του κινδύνου μας δείχνει η επιστολή του Γ. Καραϊσκάκη προς τον πρωθυπουργό Ανδρέα Ζαΐμη: «Η Ελλάς προσκυνεί και πάσχισον δια την κοινήν σωτηρίαν».**

Τα σχέδια των Τούρκων ήταν να πατάξουν τη Ρούμελη και να ολοκληρώσουν ύστερα την κατάληψη της Πελοποννήσου. Ματαιώθηκαν, όμως, από τον Γ. Καραϊσκάκη, που διορίστηκε αρχιστράτηγος της Ρούμελης. Στην κρίσιμη ώρα συγκέντρωσε τους θορυβημένους οπλαρχηγούς της Ρούμελης και κατέλαβε την Αράχωβα. Έδωσε έτσι με τα όπλα την απάντηση στο φιρμάνι του Σουλτάνου.

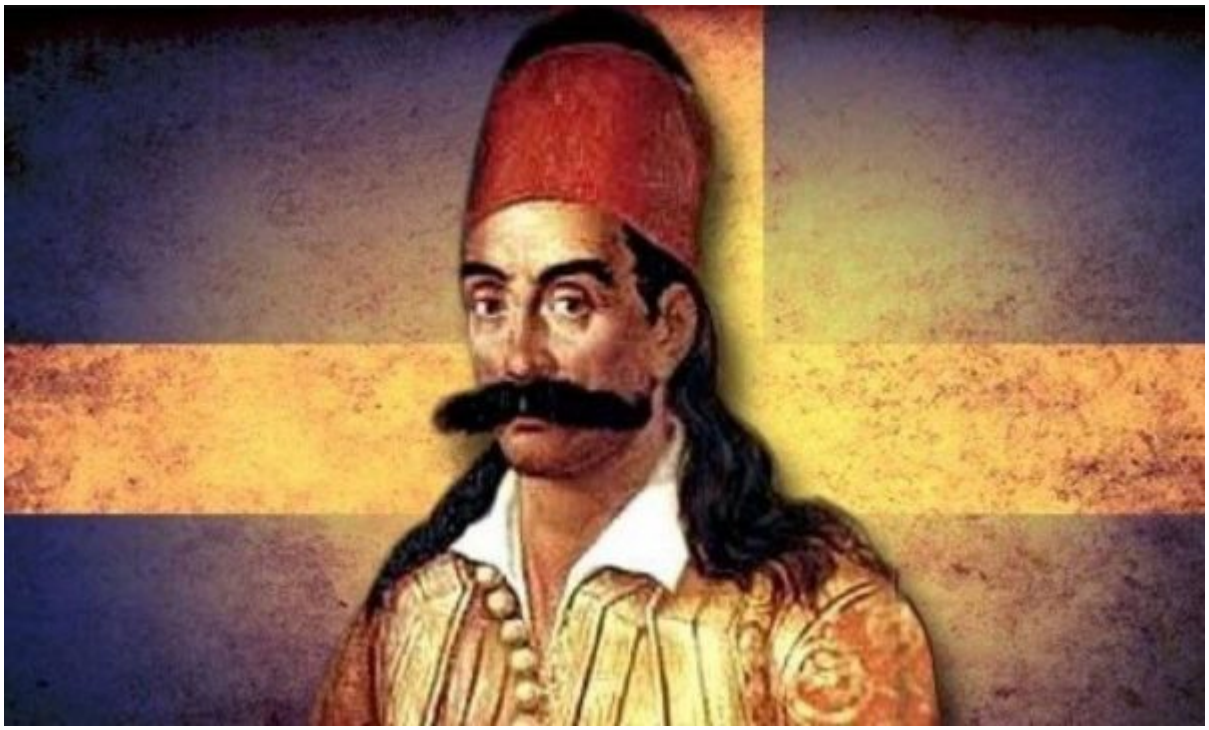

Στη μάχη της Αράχωβας βρέθηκαν αντιμέτωποι οι πιο έμπειροι αξιωματικοί των Τούρκων και οι Έλληνες καπεταναίοι, που τους ένωσε και τους οδήγησε στο θρίαμβο ο Γ. Καραϊσκάκης η εκπληκτική προσωπικότητα, η στρατηγική μεγαλοφυία, που άλλαξε την πορεία της Εθνεγερσίας. Η επιστολή του Ανδ. Ζαΐμη προς τον Καραϊσκάκη είναι απόδειξη της ιστορικής δικαίωσης του στρατάρχη. ΄΄Η Πατρίς εις αυτήν την περίστασιν εγνώρισεν, τι είναι ο Καραϊσκάκης και ότι χωρίς Καραϊσκάκην δεν εκατορθούτο, οτι θαυμασίως κατωρθώθη έως την σήμερον΄΄ (17-1-1827). Δίκαια στο τραγούδι τους οι Αραχωβίτες τον αποκάλεσαν:

΄΄Καραγισκάκημ’ αρχηγέ και πρώτε καπιτάνιε… .΄΄

Για τους Τουρκαλβανούς, όμως, η ανάμνηση της μάχης της Ράχωβας και η καταδίωξη, που ακολούθησε, ήταν οδυνηρότατη για πολλά χρόνια. Παροιμιώδης

έμεινε στους Αλβανούς η φράση, που έλεγαν για κάποιον, όταν έφευγε βιαστικά: «Πού φεύγεις μωρέ, ωσάν να σε κυνηγά ο Καραϊσκάκης;». Αλλά και στις μεταξύ τους συμπλοκές οι Αλβανοί φώναζαν:

«Στάσου, στάσου να ιδείς μια φορά τουφέκι του Καραϊσκάκη».

Ας διαγράψουμε όμως το ιστορικό πλαίσιο των γεγονότων του 1826.

Η Ακρόπολη των Αθηνών πολιορκείται απ' τον Κιουταχή και ο Καραϊσκάκης εκστρατεύει στη Ρούμελη για να κάμει αντιπερισπασμό, διώχνοντας τις τουρκικές φρουρές της περιοχής και καταλαμβάνοντας στρατηγικές θέσεις, ώστε να ματαιώσει κάθε προσπάθεια ανεφοδιασμού και ενίσχυσης του Κιουταχή.

Προχωρεί, λοιπόν, ο Καραϊσκάκης απ' τη Δόμβραινα προς το Δίστομο, αφού πέρασε απ' τα μοναστήρια Δομβού και Οσίου Λουκά. Ο Μουστάμπεης, για να τον εμποδίσει, κίνησε απ' τη Λιβαδειά, για να καταλάβει την Αράχωβα. Τον συνοδεύουν κι άλλοι μπέηδες και 2.000 Τουρκαλβανοί. **Φτάνουν στην Αράχωβα και ταμπουρώνονται πάνω απ' τον Αϊ Γιώργη. Στον αυλόγυρο της εκκλησιάς και στα γύρω σπίτια ταμπουρώθηκε η εμπροσθοφυλακή του Καραϊσκάκη κι ο στρατάρχης στήνει το στρατηγείο του στην εκκλησιά του Αϊ Γιώργη**.

Αν και Νοέμβριος, το κρύο ήταν αβάσταχτο, όπως και τα βόλια των Ελλήνων. Μην αντέχοντας λοιπόν περισσότερο σύρθηκαν ταπεινωμένοι οι Τουρκαλβανοί εκλιπαρώντας ανακωχή. Τα λόγια τους, όπως τα διέσωσε ο Χρ. Περραιβός, είναι πρωτόγνωρη ταπείνωση για τους περήφανους μπέηδες και ξεκάθαρη ομολογία, πως ο Θεός προστάτευε τους Έλληνες:

« Ημείς εκινήσαμεν με σκοπόν να σας χαλάσωμεν, ο Θεός όμως δεν ήθελε. Δια τον κακόν μας, λοιπόν, σκοπόν αρκετά μας επαίδευσε και μας εντρόπιασε…»

Οι όροι όμως της παράδοσης, που πρότειναν οι Έλληνες, ήταν βαρείς. Στις 22-11-1826 ο Μουστάμπεης τραυματίζεται και την επόμενη ημέρα πεθαίνει. Ο Κατεβατός και τα βόλια δεν αφήνουν περιθώρια αναμονής και ενίσχυση δεν μπορεί να πλησιάσει. Έτσι, οι Τουρχαλβανοί επιχειρούν έξοδο προς τον Παρνασσό, αλλά ο στρατάρχης Καραϊσκάκης είχε διακόψει κάθε δυνατότητα διαφυγής.

Στο πεδίο trς μάχης γίνεται πάλη σώμα προς σώμα και άγρια καταδίωξη στις απόκρημνες πλαγιές του Παρνασσού μέσα στο χιόνι και στο «καταργιακό».

Την επόμενη ημέρα (25 Νοεμβρίου) 300 τούρκικα κεφάλια στήθηκαν τρόπαιο της νίκης στη θέση Πλόβαρμα, στα Πλατάνεια. Η συνήθεια αυτή, που ήταν τουρκική, υιοθετήθηκε απ΄ τον Καραϊσκάκη για να αναπτερώσει το πεσμένο ηθικό των Ελλήνων.

Το δημοτικό μας τραγούδι σώζει τη βροντερή φωνή του πολέμαρχου Καραϊσκάκη :

«Που ‘στε μπρε Ρουμελώτες μου, παιδιά μ’ αντρειωμένα

Γυμνώστε τ’ αλαφρά σπαθιά και ρίξτε τα ντουφέκια,

βάλτε τους Τούρκους στα μπροστά και κόψτε και σκοτώστε».

Ο υπέρτατος στρατηλάτης και ο Γεώργιος Καραϊσκάκης

Στη νίκη όμως αυτή, που κατά την εκτίμηση του Γ. Καραϊσκάκη «είναι η σημαντικοτέρα της Ελλάδος», εκείνος που οδηγούσε ως υπέρτατος στρατηλάτης ήταν ο Τροπαιοφόρος Γεώργιος. Οι πολεμιστές βίωσαν τη σωτηριώδη επέμβαση του Αγίου. Το θαύμα εκείνο έμεινε για πάντα .ζωντανό στα χείλη και στην καρδιά των Αραχωβιτών.

«Τότε, λοιπόν, πολλοί απ' τους Έλληνες πολεμιστές είχανε να λένε πως μέσα σ' αυτή τη χιονούρα και της μάχης τη χλαπαταγή βλέπανε μέσα σ' ένα σύγνεφο από αντάρα κάποιο καβαλάρη να κυνηγάει κι αυτός τον εχθρό και να παρακινάει με νοήματα τους Έλληνες να τον ακολουθήσουν. Ήταν ένα πανώριο χρυσοφορεμένο παλικάρι μ' αργυρό κοντάρι πάνω σ' άσπρο ομορφοσελωμένο άτι μ' ασημένια χάμουρα. Όσοι τον είδανε, όλοι τους τον γνώρισαν, πως ήταν ο Αϊ Γιώργης».

Και δεν είναι οι Έλληνες, μόνο, που είδαν τον Άγιο Γεώργιο, μα και οι Τουρκαλβανοί. στις 22 Νοεμβρίου τη νύχτα, οι Τούρκοι είδαν ένα καβαλλάρη πάνω σ' άσπρο άλογο να τρέχει μέσα στο στρατόπεδο τους κι άρχισαν τους πυροβολισμούς. Οι Έλληνες που αναρωτήθηκαν για τους πυροβολισμούς εκείνους, νόμισαν τότε, πως ήταν κάποιο στρατήγημα των Τούρκων. Όμως, ένας Τούρκος αιχμάλωτος μετά τη μάχη τους αποκάλυψε το θαύμα εκείνο.

Και ήταν τόσο βαριά η ξαφνική χιονούρα και ο Κατεβατός, ώστε όλα τα γράμματα απ' το στρατόπεδο προς τη Διοίκηση, έλεγαν, πως ήταν φανερό σημάδι του Θεού η κακοκαιρία εκείνη. Την ίδια πίστη εξέφραζε και ο Σπυρίδων Τρικούπης στον επινίκιο λόγο του.

Πραγματικά, η βοήθεια του Υψίστου ήταν φανερή προς τους αδικημένους Έλληνες, που η φωνή της απελπισίας τους έφτασε ως τον ουρανό: «Πότε ήλθαμε εις τον τόπον σας να σας βλάψωμεν; Ημείς δεν ζητούμεν άλλο τι σήμερον παρά την ελευθερία μας, την οποίαν ο Θεός χάρισε εις κάθε άνθρωπον να την χαίρεται εν όσω ζει». Έτσι μίλησαν οι Έλληνες. Για τούτο η Δικαιοσύνη του Υψίστου και η Χάρη του Αγίου ενήργησαν τόσο φανερά. **Ο Τροπαιοφόρος Γεώργιος αναδείχτηκε για μια ακόμη φορά υπέρμαχος και υπερασπιστής των αδικουμένων. Στο τέλος της επινίκιας δοξολογίας στις 28 Νοεμβρίου στην τότε πρωτεύουσα Αίγινα, ο Σπ. Τρικούπης προσκάλεσε το λαό και έψαλαν τρεις φορές το «Τίς Θεός μέγας…»**

.

«Οι αθλήσαντες και στεφανωθέντες εις Αράχωβαν εφάνησαν όργανα των μεγάλων του Ουρανού βουλών, ας δώσωμεν δόξαν και μεγαλωσύνην εις τον Ουράνιον Πατέρα».Είναι τα λόγια του Σπυρίδωνος Τρικούπη απ’ τον επινίκιο λόγο του και είναι αληθινή ομολογία του θαύματος.

Αλλά και ο στρατάρχης Γ. Καραϊσκάκης αρχίζει την αναφορά του με την ίδια ομολογία: «Δια της δυνάμεως και βοηθείας του Υψίστου Θεού πέμπομεν τας χαροπάς αγγελίας περί της λαμπράς νίκης εις Ράχωβαν».

Ο Τροπαιοφόρος Γεώργιος απάντησε εδώ στην Αράχωβα την Εθνεγερσία κι ορμήνεψε τον Καραϊσκάκη: «πως από δω να διαφεντέψει με το σπαθί τα πεπρωμένα της Φυλής…»

Καθώς διηγούνται οι γέροντες της Αράχωβας, «ο καπετάν Καραϊσκάκης ανταριαζότανε, μήπως χάνανε τον αγώνα, γι’ αυτό διέταξε να προσευχηθούμε όλοι στον Αϊ Γιώργη». Την άλλη μέρα μετά τη μάχη, σαν πήγε αρκετό δρόμο προς τη Μονή της Αγίας Ιερουσαλήμ και διαπίστωσε μόνος του, πόση ήταν η φθορά των Τούρκων, γύρισε στην Αράχωβα και δακρυσμένος προσευχήθηκε στην εκκλησιά του Αϊ Γιώργη, ευχαριστώντας τι Θεό και τον Άγιο.

Πόσες, αλήθεια, προσευχές δεν θα είχε απευθύνει στον Άγιο ο στρατάρχης με το αδύνατο σώμα, το μαυριδερό πρόσωπο και τα βαθουλωμένα μάτια, που αστραποβολούσαν πάθος και ενεργητικότητα; Συνδεδεμένος με τον Άγιο Γεώργιο, καθώς έφερε το όνομά του, αξιώθηκε να κάμει στρατηγείο του την εκκλησιά του Τροπαιοφόρου σε κείνη τη σημαδιακή ώρα του Αγώνα.

Ο Ανδρέας Καρκαβίτσας έσωσε μια αυθεντική μαρτυρία για εκείνες τις ηρωικές ημέρες, γύρω απ’ την εκκλησιά του Αϊ Γιώργη. Δυο κουβέντες του Καραϊσκάκη, που έσωσε η παράδοση, φανερώνουν μια απλή ηρωική ψυχή, γεμάτη αυτοθυσία. «Οι οπλαρχηγοί, που έφτασαν εις την Αράχωβαν (δια Πορέσης, Πέντε Ορίων, Αγίας Ευθυμίας, Σαλώνων, Καστρίου), εύρον τον Καραϊσκάκην καθήμενον πλησίον μεγάλης πυράς έξω, όπισθεν του ιερού βήματος της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου. Όταν έφτασαν οι οπλαρχηγοί της Δωρίδος, ηγέρθη και περιπτυχθείς τους εφίλησεν αδερφικώς:

– Έ, τους έχομεν καλά, είπε, να πιάσετε τα ταμπούρια, καπεταναραίοι, και υπομονή, ντε:

«Όποιος αγαπάει την πατρίδα, θα υποφέρει»

Αξιοθαύμαστο το ¨μέσα πλούτος¨ του ήρωα με το ασθενικό κορμί!

Μια σύντομη παρένθεση για την προσωπικότητά του είναι η ουσιαστικότερη κατάθεση ευγνωμοσύνης.

Βαθιά ευλαβική η ψυχή του, έσπειρε με προσευχές την πορεία του προς την Αράχωβα. Περνώντας απ’ τα Μοναστήρια των Βοιωτών Αγίων, του Οσίου Σεραφήμ του Δομβοϊτου και του Οσίου Λουκά, μαζί με την οργάνωση της άμυνάς τους αντλούσε και ο ίδιος δύναμη, επικαλούμενος με θερμή ψυχή τη βοήθειά τους.

Στις συχνές αρρώστιες του κατέφευγε στη Χάρη της Προυσιώτισσας. Σε αυτό το Μοναστήρι ακούστηκαν δυο κουβέντες του Καραϊσκάκη, που φανερώνουν την ψυχή του. Ήταν στα 1823. Ύστερα απ’ τη μάχη στο Κεφαλόβρυσο φέρνουν νεκρό τον ήρωα Μάρκο Μπότσαρη στο Μοναστήρι. Ο Καραϊσκάκης, που ήταν άρρωστος στο Μοναστήρι, σηκώθηκε απ’ το κρεβάτι του και ασπάστηκε το νεκρό με τούτα τα λόγια.:

«Άμποτε, Μάρκο ήρωά μου, να πάω κι εγώ από τέτοιο θάνατο».

Και ύστερα συμπλήρωσε μπρος στο νεκρό ήρωα:

«Ο Μάρκος ήτανε τρανός. Είχε μυαλό όσο κανείς άλλος. Καρδιά λιονταριού και γνώμη δίκηα σαν του Χριστού. Ούτε το δάχτυλό του δέ φτάνουμε εμείς…».

Τα λόγια περισσεύουν για τέτοιες ψυχές. Και όντως ο θάνατος του Καραϊσκάκη ήταν όπως τον ευχήθηκε. Άνθος αυτοθυσίας για την πατρίδα η ψυχή του, άνθησε την ημέρα της γιορτής του Αγίου Γεωργίου, 23 Απριλίου 1827 (4 η ώρα ξημερώνοντας).

Είναι να θαυμάζει κανείς, πόσο τέλεια συντέθηκαν στην άδολη ψυχή του πολέμαρχου το άγριο και το ήμερο, το τραχύ και το μαλακό. Φιλόδοξος, ηγετικός, αφιλοκερδής, οξύθυμος και παράλληλα αγαθός και μεγαλόκαρδος, αθυρόστομος, αλλά και πικρός υβριστής των ανάνδρων, ταπεινόφρων, που άκουγε προσεκτικά τη γνώμη των άλλων, αλλά και ηγέτης, που θαυμάστηκε κι από τους αντιπάλους του. Παράτολμος, στρατηγικός, ακούραστος, αν και διαρκώς άρρωστος.

Είναι ζήτημα αν τιμήθηκε τόσο πολύ ήρωας σ’ άλλο τόπο, όσο ο Καραϊσκάκης στην Αράχωβα. ΄΄Γέροντα¨ τον αποκάλεσαν οι Αραχωβίτες εκφράζοντας έτσι τον σεβασμό τους και την αγάπη τους. Τίτλος, που είναι μονολεκτική δικαίωση της ιστορίας, η οποία κατέταξε τον Καραϊσκάκη:

¨στους διαλεχτούς της άρνησης και ακριβογιούς της πίστης¨

Και μετά τη μάχη οι Αραχωβίτισσες έστελναν τα παιδιά τους να φιλήσουν το χέρι του Καραϊσκάκη, όπως διηγούνται οι αιωνόβιοι Αραχωβίτες.

Ζωντανή κρατήθηκε στην Αραχωβίτικη ψυχή η ιστορία μαζί με τη βεβαιότητα για το θαύμα, βεβαιότητα, που αντλείται από τη ζωντανή πίστη.

Αυτή η πίστη γέννησε πολλά τραγούδια, όπως το ιστορικό τραγούδι της μάχης, σκιαγραφία αληθινή της Αραχωβίτικης ψυχής. Στο τραγούδι αυτό ο Άγιος Γεώργιος, στρατηγός υπέρτατος, προστάζει και υπόσχεται:

«Βγάτε να τους μποδίσετε...,

ίσως και το ταχιά ταχύ να πέσει και το χιόνι,

τότες θα ξεπαγιάσουνε, θα ξεραθούνε όλοι....»

Μ’ αυτή τη βεβαιότητα για το θαύμα πορεύεται στην ιστορία της η Αράχωβα. Μόνο μέσα απ’ αυτή την ξεκάθαρη θεώρηση των γεγονότων του Νοεμβρίου του 1826 εξηγείται ο τρόπος, που κάθε χρόνο γιορτάζει η Αράχωβα τον πολιούχο της Άγιο Γεώργιο. Η ανοιξιάτικη εθνικοθρησκευτική γιορτή του Αγίου Γεωργίου, το Πανηγυράκι, αποδείχνει ακλόνητη την πίστη στο θαύμα.

Ο Γεώργιος Καραϊσκάκης, εκφράζοντας ευλαβικά τις ευχαριστίες του στον Άγιο Γεώργιο, του αφιέρωσε ένα κανόνι από τα λάφυρα της μάχης. Έτσι έμεινε και το έθιμο των κανονιοβολισμών στο τριήμερο Πανηγυράκι προς τιμήν του Τροπαιοφόρου. Όταν αργότερα τούτο το κανόνι πάλιωσε, ο Ελληνικός στρατός δώρισε ένα άλλο κανόνι στο «στρατιώτη του Χριστού». Τούτο το κανόνι έμελλε να συνδεθεί με ένα ακόμη θαύμα του Αγίου στα χρόνια της Ιταλικής κατοχής. Το κανόνι που βλέπουμε σήμερα μπροστά στο μνημείο του Καραϊσκάκη, στην αυλή της εκκλησίας, μέχρι την κατοχή βρισκόταν στο πυροβολείο, από εκεί ψηλά, απ’ το πεδίο της μάχης, το Μουστάμπεϊ και κάθε χρόνο στο Πανηγυράκι «βροντούσε» προς τιμήν του Αϊ Γιώργη.

Όμως οι Ιταλοί κατακτητές ένοιωθαν ανασφάλεια έχοντας ένα κανόνι πάνω απ’ το κεφάλι τους. Αποφάσισαν, λοιπόν, να το μεταφέρουν στο φρουραρχείο τους, στη δυτική πλευρά της Αράχωβας, το ζεύουν στα μουλάρια και αρχίζουν να το κατεβάζουν. Όταν όμως έφτασαν έξω απ’ την εκκλησία, τα ζώα δεν έκαναν ούτε ένα βήμα και όπως «μολογάνε» οι Αραχωβίτες «τα ζά έσκασαν», έπεσαν κάτω ακίνητα και μην έχοντας τι άλλο να κάνουν αποφάσισαν να το καταστρέψουν. Έτσι

κατάφεραν να σπάσουν ένα μικρό κομμάτι μπροστά στην κάνη. Πρόσφατα το θραύσμα συγκολλήθηκε να μη χαθεί.

Πραγματικά, η λογική αδυνατεί να εξηγήσει το γιατί στάθηκε αδύνατο να μεταφερθεί πέρα απ’ το χώρο της εκκλησίας το μικρό κανόνι, αν και μεταφέρθηκε χωρίς προβλήματα μέχρι το σημείο εκείνο.

Το μνημείο

Σήμερα, όποιος βρεθεί στον Αϊ Γιώργη, μπορεί να θυμηθεί την ένδοξη εκείνη μάχη. Στον περίβολο της εκκλησίας θα δει το μνημείο του Καραϊσκάκη και το μικρό κανόνι μπροστά του, με τη χάλκινη εικόνα του ήρωα να φέρει την επιγραφή:

Στρατηγείον Καραϊσκάκη

1826 Νοεμβρίου 24.

«Ο Στρατηγός της Ρούμελης εδώ από τη θέση αυτή

τα πεπρωμένα της Φυλής διαφέντεψε με το σπαθί του».

Είναι η ζωντανή απόδειξη του θαύματος του Αγίου Γεωργίου, ένα θαύμα, που ο καθένας μπορεί να ψηλαφίσει.

Πηγή: «Ο Αφέντης Αϊ Γιώργης της Αράχωβας και το Πανηγυράκι» της Καλής Γ. Λούσκου και Ευάγγελου Ν. Νικολιδάκη

Πρώτη δημοσίευση: http://arachova.tripod.com/